

Evaluating the importance and performance of economic resilience indicators in historical contexts (Case study: historical context of Urmia)

Mir Najaf Mousavi¹ , Nima Bayramzadeh²

1. Corresponding author, Department of Geography, Urmia University, Urmia, Iran. Email: m.mousavi@urmia.ac.ir

2. Department of Geography, Urmia University, Urmia, Iran. Email: n.bayramzadeh@urmia.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 19 June 2025;

Received in revised form:

30 December 2024;

Accepted: 22 September

2025

Available online: 25

September 2025

Keywords:

importance and
performance,
sustainable development,
economic resilience,
Urmia.

ABSTRACT

Objective : Today, economic resilience is seen as an important issue in the historical contexts of the city, by evaluating it in these urban contexts, optimal strategies can be developed by knowing the current situation and based on environmental potentials; The main goal of this research is to evaluate the importance and performance of economic resilience indicators in the historical context of Urmia City.

Method: The present research is applied in terms of its type and its investigation method is descriptive-analytical. Data collection in this research has been done in two ways, library and field. The case study of this research is the historical context of Urmia City which is located in region 4. The statistical population of the research is the residents of the historic town of Urmia, which according to Cochran's formula, the sample size is 383, which was distributed by simple random sampling. The validity of the questionnaire was confirmed by 15 experts and the reliability of the questionnaire was confirmed by Cronbach's alpha test with a value of 0.719. Data analysis has been done using IPA technique and DEMATEL multi-criteria decision-making model.

Results: The findings of the research show that according to the IPA technique, indicators of job security, the health of financial and monetary policies, the existence of suitable infrastructure, the existence of alternative ways of income and stability and economic stability within the historical context of Urmia city are of great importance in promoting economic resilience, but due to poor performance, they have not been placed in a good position. According to the results of DEMATEL, the index of stability and economic stability has been the most effective and the most impressive index among other indices, which has the most relationship with other indices.

Conclusions: The results indicate that key indicators such as job security and economic stability, although of high theoretical importance for the economic resilience of the historical context of Urmia, have performed poorly in practice.

1. Introduction

Today, the realization of sustainable growth in an extremely turbulent and changing world requires understanding the current situation and using new tools. Recognizing hazards and risks in the economic, social, geographical, political, technological and environmental fields for any

country as a prerequisite for achieving sustainable growth has been suggested by research centers and experts, and one of these categories is the classical and neglected category of resilience (Mansouri, Farazmand, & Afghah, 2021: 8). Economic Resilience is the reaction and innate adaptation of people to risks, so that it enables them to reduce

Cite this article: Mousavi, M. N. & Bayramzadeh, N. (2025). Evaluating the importance and performance of economic resilience indicators in historical contexts (Case study: historical context of Urmia). *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 6 (23), 23-42. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2045583.1041>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

Publisher: Lorestan University.

DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2045583.1041>

potential losses and damages caused by risks; Therefore, due to the importance of resilience, in order to promote economic resilience in dealing with economic shocks, reduce economic vulnerability and identify the factors affecting it (Ghaffary Fard, AbuNoori, & Nazari, 2022: 87), it shows the need to pay attention to the economic resilience status of urban spaces.

Economic Resilience is the reaction and innate adaptation of people to risks, so that it enables them to reduce potential losses and damages caused by risks; Therefore, due to the importance of resilience, in order to promote economic resilience in dealing with economic shocks, reduce economic vulnerability and identify the factors affecting it, it shows the need to pay attention to the economic resilience status of urban spaces.

The city of Urmia, as one of the historical cities of Iran, has a specific physical and spatial structure centered on the market as the backbone of the city and the main functional elements such as the square, the Grand Mosque in the area of the market and is formed with a unified and organic texture (Hosseinzadeh Dalir, Moosavi, Bayramzadeh & Pashachini, 2022: 1401). This city has a long history and this issue has caused the formation of historical context in this city. The historical context of Urmia city is located in the 4th region of this city, which forms the core of the city. Due to the age of the building, insufficient access, erosion of the context, this historical context has become a vulnerable area against natural and human disasters (Fari, Babakhani & Hashempour, 2023: 59), which need to pay more attention to the resilience situation in this area. The main goal of this research is to evaluate the importance and performance of economic resilience indicators in the historical context of Urmia City.

2. Methodology

The present research is applied in terms of its type and its investigation method is descriptive-analytical. Data collection in this research has been done in two ways, library and field. The case study of this research is the historical context of Urmia City which is located in region 4.

The statistical population of the research is the residents of the historic town of Urmia, which according to Cochran's formula, the sample size is 383, which was distributed by simple random sampling. The validity of the questionnaire was confirmed by 15 experts and the reliability of the questionnaire was confirmed by Cronbach's alpha test with a value of 0.719.

Data analysis has been done using IPA technique to evaluate the importance and performance of indicators and DEMATEL multi-criteria decision-

making model to prioritize important indicators, to check the internal relationship of these indicators.

3. Results

The findings of the research show that according to the IPA technique, indicators of job security, the health of financial and monetary policies, the existence of suitable infrastructure, the existence of alternative ways of income and stability and economic stability within the historical context of Urmia city are of great importance in promoting economic resilience, but due to poor performance, they have not been placed in a good position. According to the results of DEMATEL, the index of stability and economic stability has been the most effective and the most impressive index among other indices, which has the most relationship with other indices.

4. Discussion

In a general summary, it can be mentioned that due to the physical and functional of the historical context of Urmia, the attractiveness of this environment for investment has decreased and this has directly affected the economic status of the residents of this area. Therefore, it requires the special attention of city managers in order to improve the performance level of economic resilience indicators.

According to the results of this research, in the first stage, it is possible to take macro policies to create stability and economic stability in this area, so that the index of stability and economic stability is related to all indicators and has an effect on all these indicators. Therefore, adopting development strategies based on creating stability and economic stability within the historical context of Urmia city can improve the resilience of the residents of this neighborhood over time, and with any natural and human hazards, this human settlement can quickly return to its previous position.

5. Conclusion

Today, economic resilience is seen as an important issue in the historical contexts of the city. These areas have unique historical and cultural values that need protection and maintenance.

These urban contexts are usually the destination of domestic and foreign tourists due to their special historical and cultural features, which have a great impact on the local economy, But sometimes these urban contexts may face economic challenges, in which case economic resilience can be proposed as a solution to maintain and strengthen their economy; By evaluating it in these urban contexts, optimal strategies can be developed by knowing

the current situation and based on environmental potentials; Therefore, the assessment of economic resilience is an important tool that can help preserve and develop these areas and provide the basis for economic growth and progress.

Author Contributions

In the preparation and writing of this article, all authors (first and second) have contributed equally and jointly. All stages of the research, from study design and data collection to analysis of results and final writing of the article, are the result of collaboration and collective agreement of all authors.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgments

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

Ethical Considerations

All authors affirm that this research was conducted in accordance with ethical standards, with no data fabrication, falsification, or plagiarism.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest

ارزیابی اهمیت و عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در بافت‌های تاریخی (نمونه موردی: بافت تاریخی ارومیه)

میرنجف موسوی^۱؛ نیما بایرام‌زاده^۲

۱. نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. m.mousavi@urmia.ac.ir

۲. گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. n.bayramzadeh@urmia.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: امروزه تاب‌آوری اقتصادی به عنوان یک مسئله مهم در بافت‌های تاریخی شهر به چشم می‌آید که با ارزیابی آن در این بافت‌های شهری می‌توان با شناخت وضع موجود و بر اساس پتانسیل‌های محیطی راهبردهای بهینه تدوین نمود. هدف اصلی این پژوهش ارزیابی اهمیت و عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در بافت تاریخی شهر ارومیه می‌باشد.
تاریخچه مقاله: دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۲۱	روش: پژوهش حاضر به لحاظ نوع، کاربردی و روش بررسی آن توصیفی-تحلیلی می‌باشد. گردآوری داده‌ها در این پژوهش به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. محدوده مورد مطالعه در این پژوهش بافت تاریخی شهر ارومیه واقع در منطقه ۴ شهر ارومیه می‌باشد. جامعه آماری پژوهش ساکنین و اهالی کسبه بافت تاریخی شهر ارومیه می‌باشد که مطابق فرمول کوکران تعداد حجم نمونه ۳۸۳ به دست آمده است که به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده توزیع گردیده است. روایی پرسشنامه توسط ۱۵ نفر از متخصصین و پایایی پرسشنامه نیز توسط آزمون آلفای کرونباخ و با مقدار ۰/۷۱۹ مورد تأیید قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تکنیک IPA و مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره DEMATEL صورت گرفته است.
تاریخ تجدیدنظر: ۱۴۰۳/۱۰/۱۰	نتایج: یافته‌های پژوهش نشانگر این است که مطابق تکنیک IPA شاخص‌های امنیت شغلی، سلامت سیاست‌های مالی و پولی، وجود زیرساخت‌های مناسب، وجود راه‌های جایگزین درآمد و پایداری و ثبات اقتصادی در محدوده بافت تاریخی شهر ارومیه اهمیت بالایی در ارتقاء تاب‌آوری اقتصادی دارند ولیکن به دلیل عملکرد ضعیف در جایگاه خوبی قرار نگرفته‌اند. مطابق نتایج DEMATEL نیز شاخص پایداری و ثبات اقتصادی به عنوان تأثیرگذارترین و تأثیرپذیرترین شاخص در میان سایر شاخص‌ها بوده است که بیشترین ارتباط را با سایر شاخص‌ها دارد.
پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۱۲/۱۰	نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهند که شاخص‌های کلیدی همچون امنیت شغلی و ثبات اقتصادی، اگرچه از اهمیت نظری بالایی در تاب‌آوری اقتصادی محدوده تاریخی ارومیه برخوردارند، اما در عمل عملکرد ضعیفی داشته‌اند.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۱۶	
واژگان کلیدی: اهمیت و عملکرد، توسعه پایداری، تاب‌آوری اقتصادی، ارومیه.	

۱. مقدمه

مخاطرات و ریسک‌ها در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، جغرافیایی، سیاسی، فناوری و زیست‌محیطی برای هر کشوری به عنوان یک پیش‌نیاز برای تحقق رشد پایدار، از سوی مراکز

امروزه تحقق رشد پایدار در دنیای به شدت متلاطم و متغیر، مستلزم شناخت وضع موجود و به کارگیری ابزارهای جدید است. شناخت

استناد: موسوی، میرنجف؛ بایرام‌زاده، نیما (۱۴۰۴). ارزیابی اهمیت و عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در بافت‌های تاریخی (نمونه موردی: بافت تاریخی ارومیه). *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*، ۶ (۲۳)، ۴۲-۲۳. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2045583.1041>

DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2045583.1041>

پیوندی میان آن‌ها برقرار کرده و در نهایت برنامه‌ای جامع و یکپارچه ارائه نماید (Mohammadi et al., 2019: 22).

هسته تاریخی شهر، بخشی از تمامیت شهر است که به طور غالب مراکز عمده فعالیت‌های سنتی و امروزی شهرها را در خود جای داده است. این فضاهای شهری به دلیل افت و فرسودگی دچار رکود شده و با پدیده‌هایی از قبیل کاهش جمعیت، بیکاری بالا، منظر شهری نامناسب و ... روبه‌رو هستند (Vala et al., 2022: 52) که این موضوع مستقیماً بر زمینه اقتصادی ساکنین این مناطق تأثیرگذار خواهد بود. بافت‌های تاریخی به دلیل دربرگیری میراث فرهنگی، توانایی و پتانسیل‌های خوبی برای ارتقاء سطح اقتصادی ساکنان خود دارد به‌طوری‌که تأثیر میراث فرهنگی و تاریخی بر فعالیت‌های اقتصادی منحصراً از طریق درآمدهای گردشگری اتفاق نمی‌افتد (Capello et al., 2022- Cerisola, 2019) بلکه سایر تأثیرات مستقیم آن شامل سرمایه‌گذاری و ایجاد شغل (Guzman et al., 2017- Zhang et al., 2015)، تحریک فعالیت‌های اقتصادی، تأثیرات اجتماعی-اقتصادی بر اساس فرهنگ و هویت محلی (Ashworth, 2013- Ribaud & Figini, 2016- VanBlacron & Kayahan, 2011) و هدایت فرآیندهای یادگیری و نوآوری (Camagni et al., 2020) می‌باشد.

شهر ارومیه به‌عنوان یکی از شهرهای تاریخی ایران، دارای ساختار کالبدی و فضایی مشخص با محوریت بازار به‌عنوان ستون فقرات شهر و عناصر کارکردی اصلی مانند میدان، مسجد جامع در محدوده بازار و با بافتی یکپارچه و ارگانیک شکل گرفته است (Hoseinzadeh Dalir et al., 2022). این شهر دارای قدمت تاریخی طولانی بوده و این موضوع سبب شکل‌گیری بافت تاریخی در این شهر شده است. بافت تاریخی شهر ارومیه در منطقه ۴ این شهر واقع شده است که هسته اولیه شهر را تشکیل می‌دهد. این بافت تاریخی به دلیل قدمت بنا، دسترسی ناکافی، فرسایش بافت به منطقه آسیب‌پذیر در برابر بلایای طبیعی و انسانی تبدیل شده است (Fari et al., 2023: 59) که این موضوع لزوم توجه به وضعیت تاب‌آوری را در این محدوده دوچندان می‌کند. در این راستا در این پژوهش سعی بر این بوده تا با شناسایی شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی، به ارزیابی میزان عملکرد و اهمیت این شاخص‌ها از دیدگاه ساکنین و در این بافت تاریخی پرداخته شود، به‌طوری‌که به دلیل اهمیت بازآفرینی این مناطق شهری و از طرفی

تحقیقاتی و صاحب‌نظران پیشنهاد شده است که یکی از این مقوله‌ها، مقوله کلاسیک و کم توجه تاب‌آوری می‌باشد (Mansouri et al., 2021: 8). تاب‌آوری در اقتصاد، به‌عنوان واکنش و سازگاری ذاتی افراد در برابر مخاطرات است، به‌طوری‌که آن‌ها را قادر به کاهش خسارات و زیان‌های بالقوه ناشی از مخاطرات می‌سازد. به دلیل به هم پیوستگی وسیع در سطح اقتصاد کلان، تاب‌آوری اقتصادی نه تنها به ظرفیت‌های شغلی افراد بلکه به ظرفیت همه نهادها وابسته است (Rezaei, 2013: 27)؛ بنابراین با توجه به اهمیت تاب‌آوری، جهت ارتقا و مقاومت‌پذیری اقتصادی در مقابله با شوک‌های اقتصادی، کاهش آسیب‌پذیری اقتصادی و شناسایی عوامل مؤثر بر آن (Ghaffary Fard et al., 2022: 87)، لزوم توجه به بررسی وضعیت تاب‌آوری اقتصادی را محدوده‌های جغرافیایی نمایان می‌سازد. تاب‌آوری اقتصادی یک کشور، منطقه، بخش اقتصادی و یا هر نوع دیگری از نظام اقتصادی، به‌عنوان توانایی آن نظام اقتصادی برای حفظ یک وضعیت موجود (که معمولاً به‌عنوان وضعیت تعادل شناخته می‌شود) یا به برگشت سریع به حالت اولیه، بعد از تحت تأثیر قرار گرفتن از شوک خارجی مطرح می‌شود (Shakeri, 2022: 46). در این راستا بررسی انعطاف‌پذیری اقتصادی در فضاهای شهری برای تحقیقات جغرافیایی و توسعه شهری حیاتی است و از طرفی تقویت پیوندهای فضایی تاب‌آوری اقتصادی در مناطق شهری برای ترویج توسعه هماهنگ بسیار مهم است (Yang et al., 2024).

شهرها از جمله مهم‌ترین و بهترین آثار ساخته شده به دست بشر هستند که امروزه با افزایش جمعیت شهری با مشکلات عمده‌ای در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی روبه‌رو شده‌اند (Bayramzadeh & Shahsavar, 2023: 18). در این میان بافت‌های تاریخی شهر به دلیل قدمت تاریخی و مواردی چون فرسودگی، همواره در دیدگاه برنامه‌ریزان شهری به عنوان مسئله‌ای مهم بوده و خواهند بود؛ زیرا این بافت‌های شهری به دلیل فرسودگی در عملکرد و کالبد چهره زیبای خود را از دست داده و نیازمند رویکردی برای احیا دوباره می‌باشند. امروزه الگوی رایج برنامه‌ریزی احیا و مرمت ناحیه تاریخی شهرها، برنامه‌ریزی سیستمی و همه‌جانبه است که در یک فرآیند به هم پیوسته و منسجم، مسائل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و کالبدی را با هم و برای هم می‌بیند و تلاش می‌کند که ضمن تحلیل ویژگی‌ها و اثرات آن‌ها بر یکدیگر،

بنابراین تبیین وضعیت تاب‌آوری در برابر تهدیدات، در واقع شناخت نحوه تأثیرگذاری ظرفیت‌های اجتماعی، اقتصادی، نهادی، سیاسی و اجرایی جوامع شهری در افزایش تاب‌آوری و شناسایی ابعاد مختلف تاب‌آوری در شهرها است (Ahmadi et al., 2018).

در سده بیستم، رشد شتابنده شهرها و تجمع سرمایه‌گذاری‌های کلان اقتصادی در آن‌ها، بحران‌ها، تلفات و خسارات بسیار زیادی را بر جای گذاشت. مدیریت دولتی با تصویب مقررات و ضوابط اجرایی و برخی اقدامات درصدد کاهش این خسارات و تلفات و ایجاد آمادگی در برابر بحران برآمد؛ اما ناکارآمدی این شیوه در برخورد با مدیریت بحران آشکار گردید. پس از آن بود که شیوه‌های مدیریت بحران با تغییرات زیادی روبه‌رو شد و نگرش به بحران به کاهش آسیب‌پذیری و سپس افزایش تاب‌آوری تغییر یافت (Dadrasmoghadam et al., 2020: 266).

مفهوم تاب‌آوری اقتصادی در طول همه‌گیری ویروس کرونا توجه زیادی را به خود جلب کرد و نقش مهم استراتژی‌های دولتی در کاهش شوک‌های اقتصادی را برجسته کرد. این دوره که با اختلالات گسترده مشخص می‌شود، ماهیت اساسی تاب‌آوری اقتصادی - ظرفیت جامعه برای جذب، انطباق و بازیابی از ناملایمات اقتصادی را نشان می‌دهد (Li et al., 2024: 673).

اگرچه هیچ تعریف یا روش اندازه‌گیری ثابتی برای تاب‌آوری در میان محققان وجود ندارد، اما مطالعات مربوطه بر نقش مهم تاب‌آوری اقتصادی در توسعه پایدار اقتصاد منطقه تأکید کرده‌اند. به‌طور مثال، تاب‌آوری اقتصادی به‌عنوان توانایی یک سیستم اقتصادی برای بازیابی به یک فرآیند تعادل پایدار پس از یک شوک خاص تعریف شده است (Tian & Guo, 2023- Li et al., 2019). درحالی‌که برخی از محققان تاب‌آوری اقتصادی را فرآیندی پویا و پیچیده می‌دانند که در آن یک منطقه به‌طور مداوم پس از مواجهه با شوک‌ها تعدیل می‌کند (Xu & Zhang, 2019). بنابراین تاب‌آوری به یک موضوع کلیدی در مطالعه پویایی سیستم‌های اقتصادی تبدیل شده است، به ویژه در مورد چگونگی واکنش این سیستم‌ها به شوک‌ها و اختلالات (Ji & Huang, 2024- Dormady et al., 2022- Martin, 2012- Reggiani et al., 2022- Briguglio et al., 2014- Christopherson et al., 2010). این مفهوم بر سه توانایی اساسی تأکید دارد: قابلیت بحران، قابلیت بازیابی شهری و قابلیت تغییر ریسک (Zhou & Qi, 2023: 1).

به دلیل زمینه تاریخی آن‌ها و به‌خصوص در این پژوهش به دلیل تشکیل هسته اولیه شهر از این بافت تاریخی، لزوم بررسی تاب‌آوری اقتصادی را دوجندان می‌نماید تا در راستای کاهش مهاجرت ساکنین این محدوده به سایر مناطق اقدام گردد؛ بنابراین هدف اصلی این پژوهش ارزیابی اهمیت و عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در بافت تاریخی شهر ارومیه می‌باشد که در این راستا سؤال اصلی پژوهش تحت عنوان «کدام یک از شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در بافت تاریخی ارومیه دارای اهمیت و عملکرد بالایی می‌باشند؟» تدوین گردیده است.

واژه تاب‌آوری از رشته‌های فیزیک و علم مواد گرفته شده است که ویژگی برخی مواد را توصیف می‌کند که تحت فشار بدون شکستن خم می‌شوند و می‌توانند به حالت اولیه خود بازگردند (Wang & Xu, 2017). پس از آن نی هولینگ^۱؛ بوم‌شناس آمریکایی، برای اولین بار در سال ۱۹۷۳ واژه «تاب‌آوری» را وارد اکولوژی کرد و از آن برای اندازه‌گیری پایداری اکوسیستم‌ها استفاده کرد (Holling, 1973) و پس از آن در بستر برنامه‌ریزی شهری با دیدگاه بازگرداندن تعادل و ثبات پس از وقوع بحران و تغییر ناگهانی، در زمینه مقابله با ریسک وقوع سوانح طبیعی، آبی، ناگهانی و یا دگرگونی‌های کوتاه‌مدت مورد استفاده قرار گرفت (Fallahi et al., 2022: 42).

در ادامه، به دلیل درک متفاوت بین محققان رشته‌های مختلف، در مورد تعریف تاب‌آوری شهری اتفاق نظر وجود نداشت (Alberti et al., 2003- Lamond & Proverbs, 2009- Wardekker et al., 2010- Pickett et al., 2014) و تعاریف بسیاری از تاب‌آوری در زمینه‌هایی مانند اکولوژی و محیط‌زیست، اقتصاد شهری، بلایا و ایمنی عمومی پدیدار گشت، بااین‌حال، همه آن‌ها بر تاب‌آوری به‌عنوان توانایی یک سیستم برای بازیابی و سازگاری خود برای مقابله با شوک‌های پس از یک اختلال تأکید می‌کنند (Cui et al., 2023: 23). با استناد به این مفهوم می‌توان اشاره کرد که این رویکرد راهی برای مقابله با بسیاری از مسائل پیچیده شهرها می‌تواند باشد (Mousavi et al., 2023: 153). اکثر محققان معمولاً استدلال می‌کنند که یک شهر تاب‌آور باید دارای ویژگی‌هایی مانند افزونگی، استحکام، تنوع و سرعت باشد (Lu & Stead, 2013- Tyler & Moench, 2012- Bruneau et al., 2003).

^۱Holling

جهانی فرهنگی را بر انعطاف پذیری اقتصادی منطقه‌ای در میان کشورهای اتحادیه اروپا بررسی می‌کند. نتایج این پژوهش نشانگر این است که سایت‌های میراث جهانی فرهنگی در حفظ تاب‌آوری اقتصادی منطقه مؤثر می‌باشند.

Sajjad, Chan & Chopra (2021) در پژوهش خود تحت عنوان «بازاندیشی تاب‌آوری در برابر بلایا در شهرهای با تراکم بالا: به‌سوی یک سیستم دانش تاب‌آوری شهری» اشاره کرده‌اند که مفهوم شهرسازی تاب‌آوری با در نظر گرفتن شهرها به‌عنوان سیستم‌های پیچیده، با اجزای به‌هم پیوسته تعریف می‌شود. ساختار معماری، جمعیت، تجمع و سیستم‌های زیرساختی اگرچه اجزای تشکیل‌دهنده شهرها هستند، اما آسیب‌پذیری شهرها را در برابر حوادث طبیعی یا انسان‌ساز افزایش می‌دهند.

Mousavi et al (2023) در پژوهش خود تحت عنوان «ارزیابی میزان تحقق‌پذیری تاب‌آوری شهری در مناطق ۵ گانه شهر ارومیه» اشاره کرده‌اند که در منطقه ۴ ارومیه میزان تاب‌آوری اقتصادی با میانگین ۳ در سطح متوسطی قرار دارد.

Hatami et al (2022) در پژوهش خود تحت عنوان «ارزیابی ابعاد و شاخص‌های تاب‌آوری شهری در بافت فرسوده شهر بروجرد» اشاره کرده‌اند که بافت فرسوده شهر بروجرد در تمامی ابعاد تاب‌آوری در وضعیت نامطلوبی قرار دارد همچنین مطابق آزمون فریدمن، بعد اجتماعی با ۳/۸۸، بعد اقتصادی با ۲/۵۷، بعد کالبدی با ۲/۳۳ و بعد نهادی با ۱/۵۷ به ترتیب در وضعیت بهتر تا بدتر قرار گرفته‌اند.

Hataminejad et al (2021) در پژوهش خود تحت عنوان «تحلیلی بر تاب‌آوری اقتصادی و نهادی در برابر سیلاب (موردشناسی: محلات شهر ایذه)» اشاره کرده‌اند که قسمت‌های قابل توجهی از این بافت دو محله مصوب سیل خیز در شهر ایذه در بازه‌های تاب‌آوری خیلی ضعیف و ضعیف قرار دارند همچنین نتایج تحلیلی نشان می‌دهد دسترسی به مراکز آتش‌نشانی و مدیریت بحران، مراکزی درمانی و بیمارستانی و همچنین نحوه قرارگیری بافت شهر ایذه و به‌ویژه محلات اکبرآباد و بهشت‌آباد نیازمند بازنگری در اولویت‌های بررسی است.

Ahmadi et al (2020) در پژوهش خود تحت عنوان «تحلیلی بر تاب‌آوری اجتماعات شهری در برابر زلزله (مطالعه موردی: شهرهای اردبیل، تبریز و ارومیه)» اشاره کرده‌اند که تاب‌آوری شهری ارومیه بر اساس ۳ بعد اجتماعی، اقتصادی، نهادی-مدیریتی و کالبدی-محیطی در وضعیت نامناسبی در مقابل بحران‌ها قرار دارد.

بافت‌های تاریخی شهرها قرن‌ها پیش شکل گرفته و ساختار خود را تا امروز نسبتاً بدون تغییر حفظ کرده‌اند ولیکن با نیازهای اقتصادی که محرک اصلی توسعه شهری هستند سازگار نشده‌اند (Ghaderi et al., 2024: 28). در این راستا امروزه استفاده از رویکرد تاب‌آوری و بازآفرینی پایدار شهری به دلیل محبوبیت آن‌ها به خصوص در بافت‌های تاریخی و فرسوده به سرعت در گفتمان سیاستی در حال رشد است (Zeng et al., 2022). سیستم‌های شهری به عنوان عوامل مؤثر بر تحولات فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی در نظر گرفته می‌شوند، بنابراین این سیستم‌ها به طور خاص دینامیک و پیچیده هستند. از این رو، بازآفرینی شهری که به عنوان ابزاری در سیاست‌های شهری از دهه هشتاد به کار می‌رود، نمی‌تواند صرفاً به توسعه فیزیکی یک شهر اشاره داشته باشد، بلکه به تمامی جنبه‌های حیاتی و مهم توسعه شهری مربوط می‌شود (Ricciardelli et al., 2021) که یکی از این جنبه‌ها، بعد اقتصادی می‌باشد (Said & Dindar, 2024). این بافت‌های شهری علیرغم پیشینه تاریخی خود در مقابله با آسیب‌ها طبیعی و انسانی همواره یکی از نقاط آسیب‌خیز فضاها شهری به حساب می‌آیند، این موضوع به‌خصوص در زمان کرونا (Li et al., 2024: 673) نیز خود را نمایان ساخت بنابراین باید به ابعاد اقتصادی به‌خصوص در این بافت‌ها به دلیل اهمیت وجودی آن‌ها، توجه زیادی شود در این راستا نیاز است بعد اقتصادی در محلات تاریخی انعطاف‌پذیر، پویا و پیشرو باشد تا بتواند در برابر خطرات و آسیب‌های احتمالی واکنش نشان دهد و به عبارتی تاب‌آور باشد (Hashemi Dizaj & Mohammadi, 2024: 1109).

در رابطه با موضوع پژوهش، پژوهش‌های متنوعی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است که در ادامه به بررسی آن‌ها پرداخته شده است به‌طوری‌که در پژوهش‌های خارج از کشور Zhou & Qi (2023) در پژوهش خود تحت عنوان «تاب‌آوری اقتصادی شهری و سرمایه انسانی: کاوشی از ناهمگونی و مکانیسم در زمینه تحرک جمعیت فضایی» اشاره کرده‌اند که سرمایه انسانی از طریق نوآوری و توسعه اقتصادی به بهبود حدود ۷ درصدی تاب‌آوری اقتصادی کمک می‌کند، درحالی‌که نقش پیشرفت و منطقی‌سازی ساختار صنعتی قابل توجه نیست.

Muštra, Perić & Pivčević (2023) در پژوهش خود تحت عنوان «سایت‌های میراث فرهنگی، گردشگری و تاب‌آوری اقتصادی منطقه‌ای»، نقش تقاضای گردشگری و سایت‌های میراث

در یک جمع‌بندی کلی از پیشینه پژوهش می‌توان بیان کرد که بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته، در راستای ارزیابی وضعیت تاب‌آوری اقتصادی در محدوده جغرافیایی خاص بوده است که وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌ها نیز همین موضوع می‌باشد به‌طوری‌که در این پژوهش سعی بر این بوده تا میزان اهمیت و عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در محدوده بافت تاریخی شهر ارومیه مورد ارزیابی قرار گیرد تا ضمن بررسی عملکرد هر یک از شاخص‌ها وضعیت اهمیت آن‌ها نیز تبیین گردد. این نتایج می‌تواند در راستای ارتقاء سطح تاب‌آوری اقتصادی در این محدوده برای مدیران شهری چشم‌اندازی از وضعیت کنونی ایجاد نماید تا بتوانند با تدوین راهبردهای توسعه‌ای، اقدامات مؤثری را در جهت ارتقاء سطح تاب‌آوری اقتصادی انجام دهند.

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ نوع، کاربردی و روش بررسی آن توصیفی-تحلیلی می‌باشد. گردآوری داده‌ها در این پژوهش به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است به‌طوری‌که در جهت تدوین مبانی نظری و پیشینه پژوهش مطالب علمی نظیر کتاب‌ها و مقالات علمی-پژوهشی مورد بررسی قرار گرفته است و در جهت گردآوری داده‌های میدانی از پرسشنامه استفاده شده است. جهت گردآوری شاخص‌های پژوهش به بررسی پیشینه پژوهش پرداخته شده است که در یک جمع‌بندی کلی شاخص‌های پژوهش در جدول شماره ۱ جمع‌بندی و نشان داده شده است:

جدول ۱. معیارهای پژوهش

شاخص‌ها
امنیت شغلی (C1)، تنوع شغلی (C2)، سلامت سیاست‌های مالی و پولی (C3)، دسترسی به امکانات مناسب (C4)، وجود زیرساخت‌های مناسب (C5)، وجود راه‌های جایگزین درآمد (C6)، میزان کفایت درآمد (C7)، میزان حمایت دولت (C8)، سهولت در استفاده از خدمات بانکی (C9)، میزان پس‌انداز مردم (C10)، ظرفیت جبران خسارت (C11)، توانایی برگشت به شرایط مناسب (C12)، مالکیت خانه (C13)، پوشش بیمه (C14)، پایداری و ثبات اقتصادی (C15)، تعادل در توزیع منابع (C16)، آسیب‌پذیری اموال عمومی در سوانح (C17)، مشوق‌های فنی مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن (C18)، مشوق‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری در کاهش خطرپذیری (C19)، تسهیلات مالی و معافیت‌های مالیاتی (C20)

منبع: Khodapanah et al, 2023, Mousavi et al, 20, Amiri et al, 2022, Ghorbani et al, 2021, Rostami et al, 2020

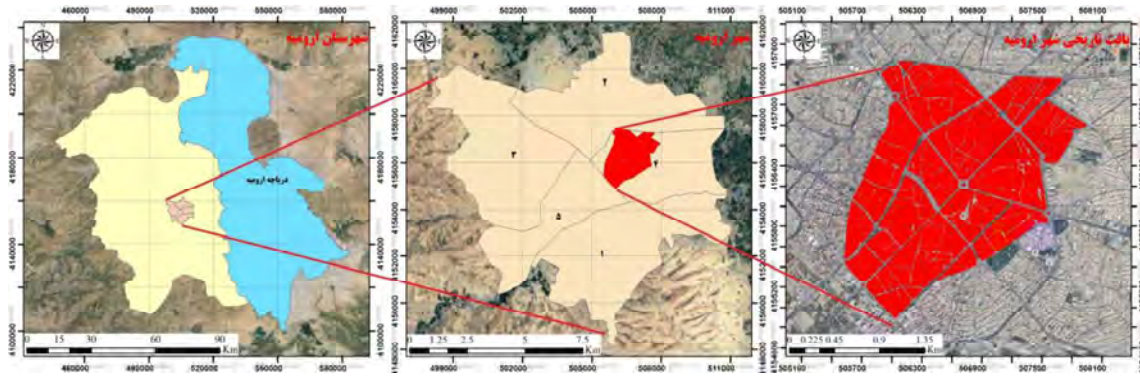
جامعه آماری پژوهش ساکنین و اهالی کسبه بافت تاریخی شهر ارومیه می‌باشد که به دلیل نبود آمار جمعیتی دقیق، جامعه آماری به کل منطقه ۴ ارومیه بسط داده شده است که مطابق آمار رسمی مرکز آمار ایران (۱۳۹۵) این منطقه ۱۳۰۲۶۲ نفر جمعیت دارد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد حجم نمونه با درصد خطای ۰/۰۵، ۳۸۳ به‌دست آمده است که به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده در محدوده مورد مطالعه توزیع گردیده است. پس از ارزیابی تعداد حجم نمونه، روایی پرسشنامه توسط ۱۵ نفر از متخصصین (برنامه‌ریزان شهری، جامعه‌شناسان و شهرسازان) مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفته است و پایایی پرسشنامه نیز توسط آزمون آلفای کرونباخ و برای ۲۵ پرسشنامه و با مقدار ۰/۷۱۹ مورد تأیید قرار گرفته است. جهت ارزیابی میزان اهمیت و عملکرد شاخص‌های پژوهش از تکنیک IPA استفاده شده است که داده‌های اولیه آن به‌صورت پرسشنامه و از ساکنین و اهالی کسبه بافت تاریخی شهر ارومیه گردآوری شده است که هر یک از شاخص‌ها در دو بعد «اهمیت» و «عملکرد» از ۱ تا ۵ امتیازدهی شده‌اند. این روش یکی از روش‌های تحلیل شکاف است که فاصله میان «آنچه هست» با «آنچه باید باشد» را ارزیابی می‌کند. در نهایت بر اساس امتیاز نهایی هر یک از شاخص‌ها، یک ماتریس تحلیل عملکرد-اهمیت ساختاردهی می‌شود که این ماتریس از دو محور تشکیل شده است که محور X آن عملکرد و محور Y آن اهمیت را نشان می‌دهد که این ماتریس را به چهار ربع تقسیم می‌کند و در هر ربع، راهبرد خاصی قرار دارد که به فرایند تصمیم‌گیری کمک می‌کند. هدف اصلی این تکنیک، شناخت درجه اولویت شاخص‌ها جهت بهبود وضعیت است. پس از اولویت‌بندی شاخص‌های مهم به بررسی ارتباط درونی این شاخص‌ها از طریق مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره DEMATEL پرداخته شده است تا ارتباط درونی شاخص‌ها با یکدیگر مشخص گردد که در این بخش از نظر ۵ خبره (اساتید و کارشناسان متخصص) استفاده شده است.

۲.۱. معرفی محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش بافت تاریخی شهر ارومیه واقع در منطقه ۴ این شهر می‌باشد. از جمله نقاطی که بر اهمیت این محدوده از شهر می‌افزاید، بازار سنتی سرپوشیده، مراکز تجاری بزرگ، خیابان امام و میدان ایالت می‌توان اشاره کرد. این موارد باعث شده است که این محدوده از شهر به‌عنوان مرکز اصلی

و از جنوب به خیابان کاشانی، میدان ایالت و خیابان فاطمی و از غرب به خیابان مدنی محدود می‌گردد. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه در نقشه شماره ۱ نشان داده شده است:

تعاملات اجتماعی و اقتصادی شهر تبدیل شود و همین موضوع بر حساسیت و اهمیت حفظ این محدوده به عنوان بافت تاریخی را می‌افزاید. این محدوده از شمال به خیابان مطهری، میدان ولایت فقیه و خیابان مهاباد محدود است و از شرق به خیابان باکری

شکل ۱. محدوده مورد مطالعه، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

نموده است بنابراین به بررسی ساختار جمعیتی منطقه ۴ این شهر پرداخته شده است به طوری که در حدود ۱۷/۷ درصد از جمعیت و ۱۹/۱ درصد از خانوارهای شهر ارومیه در محدوده منطقه ۴ ارومیه سکنا گزیده‌اند. این موضوع خود نشانگر این است که باید در این محدوده از شهر در رابطه با ارزیابی وضعیت تاب‌آوری اقتصادی اقداماتی صورت گیرد.

این محدوده دارای قدمت و پیشینه کهن می‌باشد و اغلب ساکنین آن از خانواده‌های قدیمی و سنتی می‌باشند که در ادامه به بررسی وضعیت جمعیتی این محدوده بر اساس آخرین سرشماری صورت گرفته توسط مرکز آمار ایران (۱۳۹۵) پرداخته شده است که نتایج این بررسی در جدول شماره ۲ نشان داده شده است:

جدول ۲. ویژگی‌های جمعیتی محدوده مورد مطالعه

عنوان	جمعیت	سهم از کل	تعداد خانوار	سهم از کل
منطقه ۴	۱۳۰۲۶۲	۱۷/۷	۴۲۹۸۹	۱۹/۱
شهر ارومیه	۷۳۶۲۲۴	۱۰۰	۲۲۵۰۵۰	۱۰۰

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

۳. یافته‌های پژوهش

۳.۱. یافته‌های توصیفی

در ابتدا به بررسی وضعیت دموگرافیکی پرسشنامه‌های تکمیلی در محدوده مورد مطالعه به تفکیک حوزه‌های جنسیت، تحصیلات و نوع مالکیت خانه پرداخته شده است که نتایج این ارزیابی در جدول شماره ۳ نشان داده شده است:

مطابق جدول شماره ۲، به دلیل اینکه مرکز آمار به صورت تفکیک، آمار جمعیتی محدوده تاریخی شهر ارومیه را ارائه

جدول ۳. ساختار دموگرافیکی پرسشنامه‌ها

جنسیت		تحصیلات				نوع مالکیت خانه	
مرد	زن	زیر دیپلم	دیپلم	کارشناسی	مقاطع بالاتر	استیجاری	مالک
۱۹۷	۱۸۶	۸۶	۱۱۴	۱۱۹	۶۴	۱۸۴	۱۹۹

منبع: Research findings, 2024

نفر)، ۳۱ درصد کارشناسی (۱۱۹ نفر) و ۱۷ درصد مقاطع بالاتر (۶۴ نفر) بوده‌اند و در حوزه نوع مالکیت خانه نیز ۴۸ درصد استیجاری (۱۸۴ نفر) و ۵۲ درصد مالک (۱۹۹ نفر) بوده‌اند.

مطابق جدول شماره ۳، ساختار دموگرافیکی پرسشنامه‌ها در حوزه جنسیت نشانگر این است که در حدود ۵۱ درصد مردان (۱۹۷ نفر) و ۴۹ درصد زنان (۱۸۶ نفر)، در حوزه تحصیلات در حدود ۲۲ درصد زیر دیپلم (۸۶ نفر)، ۳۰ درصد دیپلم (۱۱۴

۲.۳. یافته‌های تحلیلی

شاخص‌ها بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه و بر اساس میزان اهمیت و عملکرد توسط ساکنین امتیازدهی و سپس میانگین هندسی این داده‌ها (تابع GEOMEAN) در اکسل ارزیابی و در جدول شماره ۴ نشان داده شده است:

در جهت ارزیابی وضعیت اهمیت و عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی در بافت تاریخی ارومیه از مدل IPA استفاده شده است. بدین صورت که در ابتدا برای هر یک

جدول ۴. میزان اهمیت و عملکرد شاخص‌ها

شاخص	اهمیت	عملکرد
امنیت شغلی	۴/۵۱۴	۲/۱۹۰
تنوع شغلی	۳/۴۱۷	۳/۱۳۱
سلامت سیاست‌های مالی و پولی	۴/۶۹۵	۲/۲۷۴
دسترسی به امکانات مناسب	۳/۸۶۲	۲/۴۳۸
وجود زیرساخت‌های مناسب	۴/۵۱۴	۲/۴۰۳
وجود راه‌های جایگزین در آمد	۴/۴۸۴	۱/۵۳۸
میزان کفایت درآمد	۳/۷۹۶	۲/۱۹۵
میزان حمایت دولت	۴/۱۰۴	۲/۸۵۴
سهولت در استفاده از خدمات بانکی	۳/۰۰۰	۲/۴۳۳
میزان پس‌انداز مردم	۳/۵۰۹	۲/۲۸۹
ظرفیت جبران خسارت	۳/۵۰۹	۳/۱۲۸
توانایی برگشت به شرایط مناسب	۳/۹۳۲	۲/۴۹۹
مالکیت خانه	۴/۵۱۴	۲/۴۹۹
پوشش بیمه	۳/۸۶۲	۲/۴۹۹
پایداری و ثبات اقتصادی	۴/۵۱۴	۱/۸۱۷
تعادل در توزیع منابع	۳/۷۸۴	۱/۴۴۲
آسیب‌پذیری اموال عمومی در سوانح	۳/۴۹۳	۲/۴۹۹
مشوق‌های فنی مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن	۳/۹۸۹	۳/۵۴۱
مشوق‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری در کاهش خطرپذیری	۴/۵۱۴	۲/۸۳۲
تسهیلات مالی و معافیت‌های مالیاتی	۳/۶۱۵	۲/۶۰۸

منبع: Research findings, 2024

مطابق جدول شماره ۴، در حوزه اهمیت شاخص سلامت خوبی را نشان نداده است و مردم از عملکرد این شاخص ناراضی بوده‌اند. پس از بررسی میانگین هندسی داده‌ها، سطح آستانه اهمیت و عملکرد شاخص‌ها از طریق میانگین حسابی ارزیابی و در جدول شماره ۵ نشان داده شده است:

جدول ۵. میزان آستانه اهمیت و عملکرد

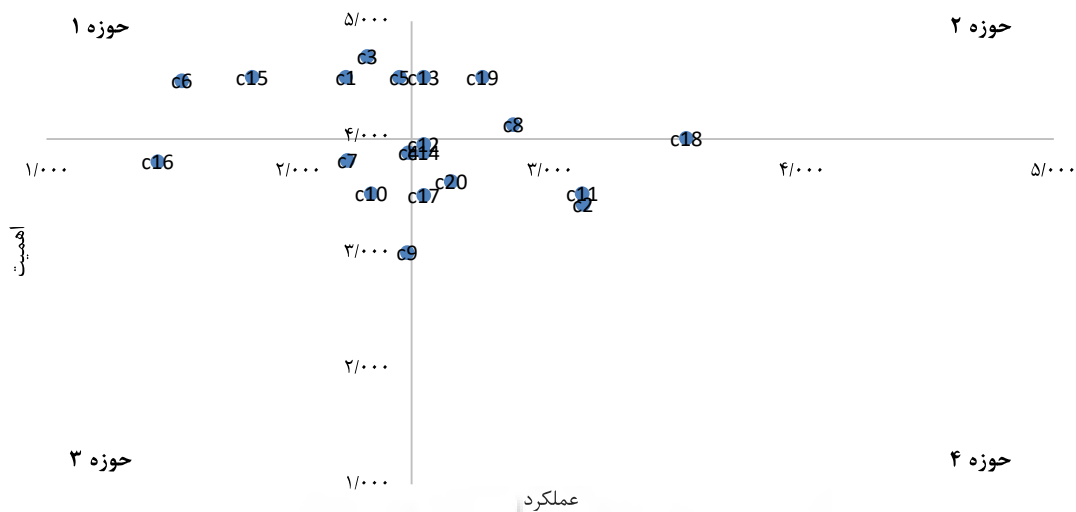
عنوان	اهمیت	عملکرد
آستانه	۳/۹۸۱	۲/۴۵۰

منبع: Research findings, 2024

مطابق جدول شماره ۴، در حوزه اهمیت شاخص سلامت سیاست‌های مالی و پولی با مقدار ۴/۶۹۵ بیشترین میزان اهمیت و شاخص سهولت در استفاده از خدمات بانکی با مقدار ۳/۰۰۰ کمترین میزان اهمیت را کسب کرده است. در حوزه عملکرد نیز شاخص مشوق‌های فنی مقاوم‌سازی و نوسازی مسکن با مقدار ۳/۵۴۱ بیشترین میزان عملکرد و شاخص تعادل در توزیع منابع با مقدار ۱/۴۴۲ کمترین میزان عملکرد را کسب کرده است. این موضوع نشانگر این است که از نظر ساکنین بافت تاریخی شاخص سلامت سیاست‌های مالی و پولی بیشترین میزان اهمیت را دارد ولیکن در این بافت، این شاخص عملکردی

اهمیت و عملکرد پرداخته شده است که نتایج این ارزیابی در شکل شماره ۲ نشان داده شده است:

پس از تعیین میزان آستانه اهمیت به عنوان محور افقی و آستانه عملکرد به عنوان محور عمودی، به ترسیم نمودار ماتریس

شکل ۲. نمودار ماتریس اهمیت-عملکرد، منبع: Research findings, 2024

ار تقاء سطح عملکردی این شاخص ها در جهت ارتقاء سطح تاب آوری اقتصادی در این محدود اقدام نمایند. در ادامه در جهت اولویت بندی این شاخص ها به بررسی وزن خام و نرمال آن ها پرداخته شده است که نتایج این بررسی در جدول شماره ۵ نشان داده شده است:

جدول ۵. وزن خام، نرمال و رتبه شاخص ها

رتبه	وزن نرمال	وزن خام	شاخص
۴	۰/۰۸۲	۱۰/۴۹۴	امنیت شغلی
۳	۰/۰۸۹	۱۱/۳۶۷	سلامت سیاست های مالی و پولی
۵	۰/۰۷۵	۹/۵۳۲	وجود زیرساخت های مناسب
۱	۰/۱۰۴	۱۳/۲۰۹	وجود راه های جایگزین در آمد
۲	۰/۰۹۵	۱۲/۱۷۶	پایداری و ثبات اقتصادی

منبع: Research findings, 2024

مطابق جدول شماره ۵، بر اساس نظر ساکنین، شاخص وجود راه های جایگزین در آمد به عنوان رتبه اول و شاخص وجود زیرساخت های مناسب به عنوان رتبه پنجم از نظر میزان اهمیت و عملکرد شناسایی و اولویت بندی شده اند. این موضوع نشانگر این است که در ابتدا باید بر روی شاخص هایی تمرکز شود که در اولویت های اول قرار گرفته اند. در ادامه جهت بررسی ارتباط

مطابق شکل شماره ۲، چهار حوزه مختلف بر اساس دو محور عمودی و افقی عملکرد و اهمیت تشکیل شده است که در هر یک از این حوزه ها تعدادی شاخص قرار گرفته اند مطابق با مدل IPA، حوزه ۱ نشانگر این است که باید بر روی این شاخص ها تمرکز گردد، حوزه ۲ نشانگر این است که این شاخص ها به عنوان قوت اصلی محیط می باشند. حوزه ۳ نشانگر این است که این شاخص ها دارای اهمیت و عملکرد پایینی هستند و حوزه ۴ نشانگر این است که شاخص هایی که در این محدوده قرار می گیرند عملکرد بالایی دارند ولیکن از اهمیت پایینی برخوردار هستند. مطابق با این موارد، توجه مدیران شهری باید بر روی شاخص هایی باشد که در حوزه ۱ قرار گرفته اند به طوری که این شاخص ها دارای اهمیت بالایی هستند ولیکن عملکرد پایینی را از خود نشان داده اند؛ بنابراین مطابق نتایج شکل ۲، شاخص های امنیت شغلی، سلامت سیاست های مالی و پولی، وجود زیرساخت های مناسب، وجود راه های جایگزین در آمد و پایداری و ثبات اقتصادی در محدوده بافت تاریخی شهر ارومیه از اهمیت بالایی برخوردارند ولیکن به دلیل عملکرد ضعیف در جایگاه خوبی قرار نگرفته اند؛ این موضوع نشانگر این است که مدیران شهری باید به این شاخص ها توجه بیشتری نشان دهند تا با

درونی این شاخص‌ها از مدل DEMATEL استفاده شده است، در این راستا به دلیل اثرگذاری و مهم بودن دانش و علم فردی در ارتباطیابی میان شاخص‌ها، در این بخش از نظر ۵ خبره استفاده شده است که نتایج ادغام شده آن‌ها به صورت ماتریس ادغام شده اولیه در جدول شماره ۶ نشان داده شده است:

جدول ۶. ماتریس ادغام شده اولیه

شاخص	امنیت شغلی	سلامت سیاست‌های مالی و پولی	وجود زیرساخت‌های مناسب	وجود راه‌های جایگزین درآمد	پایداری و ثبات اقتصادی
امنیت شغلی	۰	۳/۱	۳/۹	۳/۳	۴
سلامت سیاست‌های مالی و پولی	۳	۰	۳/۲	۲/۹	۳/۸
وجود زیرساخت‌های مناسب	۳/۱	۲/۲	۰	۲/۴	۳/۲
وجود راه‌های جایگزین درآمد	۲/۹	۳/۱	۲/۱	۰	۳/۴
پایداری و ثبات اقتصادی	۳/۸	۳/۹	۳/۲	۳/۵	۰

منبع: Research findings, 2024

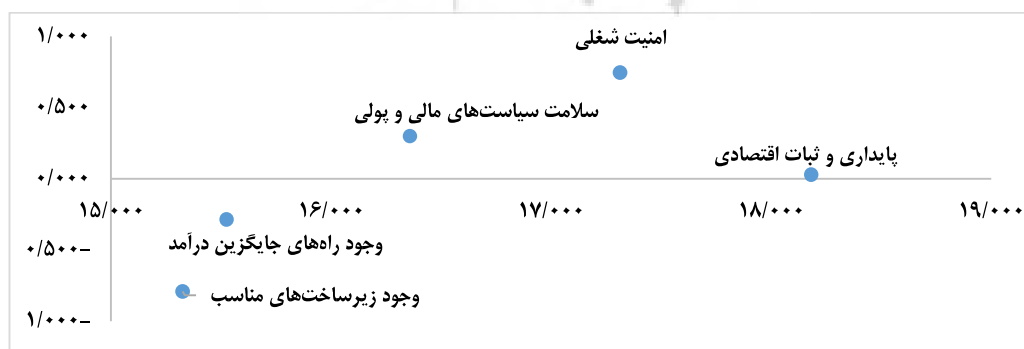
پس از تشکیل ماتریس ادغام شده اولیه در جدول شماره ۶، به تحلیل داده‌ها از طریق مدل DEMATEL پرداخته شده است. با استفاده از این مدل مقادیر D ، R ، $D+R$ و $D-R$ برای هریک از شاخص‌های پژوهش محاسبه شده است. نتایج این ارزیابی به صورت جمع‌بندی در جدول شماره ۷ نشان داده شده است:

جدول ۷. نتایج ماتریس دیمتل

شاخص	D	R	D+R	D-R
امنیت شغلی	۹/۰۳۰	۸/۲۸۴	۱۷/۳۱۴	۰/۷۴۶
سلامت سیاست‌های مالی و پولی	۸/۳۲۹	۸/۰۲۹	۱۶/۳۵۸	۰/۳۰۱
وجود زیرساخت‌های مناسب	۷/۲۶۷	۸/۰۵۹	۱۵/۳۲۶	-۰/۷۹۲
وجود راه‌های جایگزین درآمد	۷/۶۲۰	۷/۹۰۵	۱۵/۵۲۵	-۰/۲۸۵
پایداری و ثبات اقتصادی	۹/۱۰۶	۹/۰۷۷	۱۸/۱۸۳	۰/۰۲۹

منبع: Research findings, 2024

مطابق جدول شماره ۷، بر اساس نظر خبرگان شاخص پایداری و ثبات اقتصادی با مقدار (D) ۹/۱۰۶ و مقدار (R) ۹/۰۷۷ تأثیرگذارترین و تأثیرپذیرترین شاخص در میان سایر شاخص‌ها بوده است همچنین این شاخص با مقدار (D+R) ۱۸/۱۸۳ بیشترین ارتباط را با سایر شاخص‌ها به دست آورده است. این موضوع نشانگر اهمیت بالای شاخص پایداری و ثبات اقتصادی می‌باشد؛ به طوری که به دلیل مشکلات اقتصادی موجود در کشور و همچنین فرسودگی بافت تاریخی ارومیه، وضعیت اقتصادی این محدوده ناپایدار بوده و ثبات اقتصادی ندارد که در صورت بروز هرگونه آسیب (انسانی و طبیعی) این فضای شهری می‌تواند با مشکلات جدی در حوزه اقتصادی روبه‌رو شود. در ادامه به بررسی علت و معلولی شاخص‌ها با استفاده از ترسیم نمودار دیمتل پرداخته شده است که نتایج آن در شکل ۱ نشان داده شده است:

شکل ۳. وضعیت شاخص‌ها در نمودار DEMATEL. منبع: Research findings, 2024

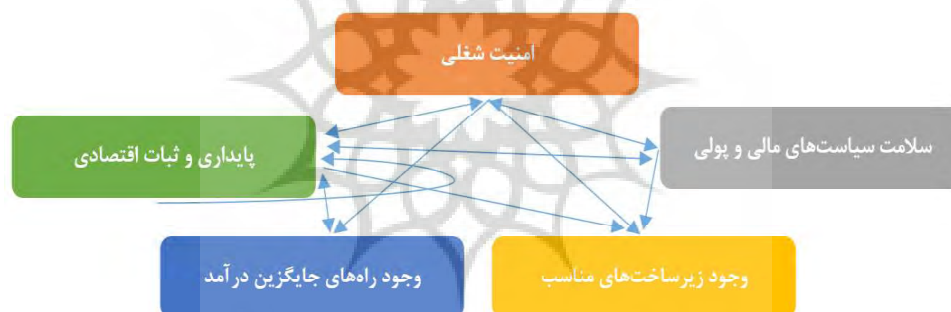
امنیت شغلی، پایداری و ثبات اقتصادی و سلامت سیاست‌های مالی و پولی به‌عنوان علت و دو شاخص وجود راه‌های جایگزین درآمد و وجود زیرساخت‌های مناسب به‌عنوان معلول می‌باشند. در جهت بررسی دقیق‌تر رابطه درونی این شاخص‌ها، به ارزیابی میزان ارتباط و بر اساس آن ترسیم ارتباط درونی شاخص‌ها پرداخته شده است که نتایج این ارزیابی در جدول شماره ۸ و شکل شماره ۴ نشان داده شده است:

مطابق شکل شماره ۳، بردار افقی (D+R)، میزان تأثیر و تأثر شاخص‌ها می‌باشد؛ به عبارت دیگر هرچه مقدار آن بیشتر باشد، آن شاخص تعامل بیشتری با سایر شاخص‌ها دارد و از طرفی بردار عمودی (D-R)، قدرت تأثیرگذاری هر یک از شاخص‌ها را بیان می‌کند. به طوری که اگر مقدار آن مثبت باشد، شاخص یک متغیر و اگر مقدار آن منفی باشد، شاخص معلول محسوب می‌شود. با توجه به این تعاریف شاخص‌های

جدول ۸. ماتریس ارتباط شاخص‌ها

مقدار آستانه = ۱/۶۵۴	امنیت شغلی	سلامت سیاست‌های مالی و پولی	وجود زیرساخت‌های مناسب	وجود راه‌های جایگزین درآمد	پایداری و ثبات اقتصادی
امنیت شغلی	۰/۰۰۰	۱/۷۷۶	۱/۸۱۹	۱/۷۶۰	۲/۰۲۵
سلامت سیاست‌های مالی و پولی	۱/۶۹۵	۰/۰۰۰	۱/۶۶۲	۰/۰۰۰	۱/۸۷۶
وجود زیرساخت‌های مناسب	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
وجود راه‌های جایگزین درآمد	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱/۷۱۷
پایداری و ثبات اقتصادی	۱/۸۷۲	۱/۸۲۷	۱/۸۰۰	۱/۷۸۳	۱/۸۲۳

منبع: Research findings, 2024

شکل ۴. ارتباط درونی شاخص‌ها، منبع: Research findings, 2024

با توجه به نتایج جدول ۹ و شکل ۴، شاخص پایداری و ثبات اقتصادی با همه شاخص‌ها در ارتباط می‌باشد و بر روی همه این شاخص‌ها اثر می‌گذارد، همچنین شاخص وجود زیرساخت‌های مناسب بر روی هیچ یک از شاخص‌ها اثر نمی‌گذارد و صرفاً از شاخص‌های سلامت سیاست‌های مالی و پولی، امنیت شغلی و پایداری و ثبات اقتصادی اثر می‌پذیرد.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

امروزه تاب‌آوری اقتصادی به عنوان یک مسئله مهم در بافت‌های تاریخی شهر به چشم می‌آید. این مناطق دارای

ارزش‌های تاریخی و فرهنگی منحصر به فردی هستند که نیازمند حفاظت و نگهداری می‌باشند. این بافت‌های شهری به دلیل وجهه تاریخی و فرهنگی خاص، معمولاً مقصد گردشگران داخلی و خارجی هستند که به سبب این موضوع، تأثیر بزرگی بر اقتصاد محلی دارند؛ اما در مواقعی ممکن است این بافت‌های شهری با چالش‌های اقتصادی روبه‌رو شوند که در این صورت تاب‌آوری اقتصادی می‌تواند به‌عنوان راه‌حلی برای حفظ و تقویت اقتصاد آن‌ها مطرح شود؛ بنابراین با ارزیابی تاب‌آوری اقتصادی در این بافت‌های شهری می‌توان با شناخت وضع موجود و بر اساس پتانسیل‌های محیطی

هرگونه آسیب‌های طبیعی و انسانی، این سکونتگاه انسانی می‌تواند به سرعت به جایگاه قبلی خود بازگردد.

با توجه به اینکه پژوهش مشابهی در محدوده مورد مطالعه صورت نگرفته است بنابراین نمی‌توان نتایج این پژوهش را با سایر پژوهش‌ها مقایسه نمود. مطابق نتایج به‌دست‌آمده پیشنهادهایی در جهت ارتقاء سطح تاب‌آوری اقتصادی در بافت تاریخی شهر ارومیه در ذیل ارائه می‌گردد. با اجرای این راهکارها و تمرکز بر ارتقاء سطح تاب‌آوری اقتصادی در بافت تاریخی شهر ارومیه، می‌توان در جهت توسعه پایدار این بافت شهری با استفاده از پتانسیل‌های محیطی قدم برداشت. این اقدامات نیازمند همکاری و تعامل بین مردم و مسئولان شهری می‌باشد تا بر اساس آن راهبردی جامع و مؤثر برای ارتقاء وضعیت این بافت‌ها اتخاذ گردد:

- اتخاذ سیاست‌های توسعه‌ای در راستای گردشگری پایدار و در جهت ایجاد امنیت شغلی و تأمین راه‌های جایگزین درآمد با حفظ تعادل جوامع محلی،
 - اتخاذ سیاست‌های کلان در خصوص ایجاد توسعه سلامت سیاست‌های مالی و پولی در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی،
 - تخصیص بودجه ویژه بازآفرینی در بافت‌های فرسوده و تاریخی در جهت کاهش فرسودگی بافت،
 - احداث زیرساخت‌های مناسب از طریق ارتقاء تسهیلات و خدمات عمومی به ساکنین و سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی،
 - تأسیس بازارچه‌های صنایع‌دستی در کنار بازار تاریخی در جهت حمایت مادی و معنوی از کسب و کارهای محلی و در جهت ایجاد پایداری و ثبات در اقتصاد ساکنین این بافت تاریخی.
- همچنین به جهت دخیل کردن بخش‌های مختلف مدیریت شهری در ارتقاء سطح تاب‌آوری اقتصادی در بافت‌های تاریخی شهر ارومیه به تفکیک هر یک از سازمان‌ها پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

• شهرداری

راهبردهای بهینه تدوین نمود؛ لذا ارزیابی تاب‌آوری اقتصادی، ابزار مهمی است که می‌تواند به حفظ و توسعه این مناطق کمک نماید و زمینه رشد و پیشرفت اقتصادی را فراهم سازد. نتایج این پژوهش نشانگر این است که مطابق تکنیک IPA، شاخص‌های امنیت شغلی، سلامت سیاست‌های مالی و پولی، وجود زیرساخت‌های مناسب، وجود راه‌های جایگزین درآمد و پایداری و ثبات اقتصادی در محدوده بافت تاریخی شهر ارومیه از اهمیت بالایی برخوردارند ولیکن به دلیل عملکرد ضعیف در جایگاه خوبی قرار نگرفته‌اند. این شاخص‌ها با قرارگیری در حوزه ۱، نیازمند تمرکز ویژه مدیران شهری می‌باشند که مطابق اولویت‌بندی صورت گرفته به ترتیب شاخص وجود راه‌های جایگزین درآمد به‌عنوان رتبه اول و شاخص وجود زیرساخت‌های مناسب به‌عنوان رتبه پنجم قرار گرفته‌اند. همچنین مطابق نتایج مدل DEMATEL، شاخص پایداری و ثبات اقتصادی به عنوان تأثیرگذارترین و تأثیرپذیرترین شاخص در میان سایر شاخص‌ها بوده است که بیشترین ارتباط را با سایر شاخص‌ها دارد از طرفی شاخص‌های امنیت شغلی، پایداری و ثبات اقتصادی و سلامت سیاست‌های مالی و پولی به‌عنوان علت و دو شاخص وجود راه‌های جایگزین درآمد و وجود زیرساخت‌های مناسب به عنوان معلول می‌باشند.

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان اشاره کرد که به دلیل فرسودگی کالبدی و عملکردی بافت تاریخی ارومیه، میزان جذابیت این محیط برای سرمایه‌گذاری کاهش یافته است و این موضوع مستقیماً بر وضعیت اقتصادی ساکنین این محدوده تأثیر گذاشته است، بنابراین نیازمند توجه ویژه مدیران شهری در جهت ارتقاء سطح عملکرد شاخص‌های تاب‌آوری اقتصادی می‌باشد که مطابق نتایج این پژوهش در مرحله نخست می‌توان با اتخاذ سیاست‌های کلان در جهت ایجاد پایداری و ثبات اقتصادی در این محدوده اقدام نمود به‌طوری‌که شاخص پایداری و ثبات اقتصادی با همه شاخص‌ها در ارتباط بوده و بر روی همه این شاخص‌ها اثر می‌گذارد؛ بنابراین اتخاذ راهبردهای توسعه مبتنی بر ایجاد پایداری و ثبات اقتصادی در محدوده بافت تاریخی شهر ارومیه می‌تواند به مرور زمان سبب ارتقاء وضعیت تاب‌آوری ساکنین این محله گردد و با ایجاد

توسعه زیرساخت‌ها: شهرداری باید برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری‌های لازم را در جهت بهبود زیرساخت‌های مناسب برای جذب سرمایه‌گذاران و گردشگران انجام دهد که شامل بهبود وضعیت تأسیسات و امکانات عمومی است.

ایجاد مشوق‌های مالی: برای جذب سرمایه‌گذاران به این بافت تاریخی، شهرداری می‌تواند مشوق‌های مالی مانند معافیت‌های مالیاتی یا تسهیلات ویژه برای پروژه‌های بازسازی و مرمت ارائه دهد.

بازآفرینی بافت تاریخی: استفاده از ظرفیت سازمان عمران و بازآفرینی فضاهای شهری شهرداری به جهت طراحی و حفظ نماهای تاریخی محیط و باز زنده سازی بافت تاریخی از طریق ایجاد دفاتر تسهیلگری در درون بافت.

• میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

توسعه گردشگری پایدار: برنامه‌ریزی برای برگزاری رویدادهای فرهنگی و تاریخی که به جذب گردشگران کمک کند و درعین حال به حفظ فرهنگ و تاریخ محلی بپردازد و از طرفی سبب بهبود وضعیت شاخص‌های اقتصادی شود.

استفاده از ظرفیت قانون مشارکت عمومی-خصوصی: با استفاده از ظرفیت این طرح می‌توان به باززنده‌سازی بناهای تاریخی با همکاری و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی پرداخت.

استفاده از ظرفیت قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی-فرهنگی: با استفاده از ظرفیت قانون این سازمان می‌تواند با همکاری‌های میان سازمانی به بازآفرینی این بافت بپردازد.

• راه و شهرسازی

استفاده از ظرفیت ستاد بازآفرینی شهری در سطح استان و ملی: به دلیل اینکه محدوده بافت تاریخی شهر ارومیه در محدوده هدف این ستاد قرار دارد، می‌توان با تدوین طرح‌های بازآفرینی از جمله تأسیس دفاتر تسهیلگری در این محدوده اقدام به بازآفرینی بافت تاریخی پرداخت.

استفاده از ظرفیت قانونی سازمان: تدوین طرح ویژه بافت تاریخی شهر ارومیه و تخصیص بودجه به جهت بازآفرینی این بافت.

References

- Ahmadi, A., Fathi, S., & Akbbari, E. (2018). Assessment of Urban Resilience against Natural Hazards with an Emphasis on Earthquake and Using Fuzzy Logic and GIS (A Case Study of Urmia City). *Journal of Geography and Environmental Hazards*, 7(3), 57-73. Doi: 10.22067/geo.v0i0.69540 (in Persian)
- Ahmadi, G., Pour Hasan Zadeh, M. H., & Soleimannezhad, A. (2020). An Analysis of the Resilience of Urban Communities to Earthquakes (A Case Study of the Cities of Ardebil, Tabriz and Urmia). *Environmental Based Territorial Planning*, 13(49), 109-134. https://ebtp.malayer.iau.ir/article_675484.html?lang=en (in Persian)
- Alberti, M., Marzluff, J. M., Shulenberger, E., Bradley, G., Ryan, C., & Zumbrunnen, C. (2003). Integrating humans into ecology: opportunities and challenges for studying urban ecosystems. *BioScience*, 53(12), 1169-1179
- Amiri, A., Zareei, H., Masoudy Rad, M., & Hataminejad, H. (2022). Identifying the Components Affecting the Increase of Urban Economic and Social Resilience while Facing with Earthquake Crisis (A Case Study of Boroujerd). *Journal of Environmental Based Territorial Planning*, 15(57), 189-210. <https://dori.net/dor/20.1001.1.2676783.1401.15.57.10.1> (in Persian)
- Ashworth, G. J. (2013). Heritage and local development: a reluctant relationship. Chapters, in: Ilde Rizzo & Anna Mignosa (ed.), *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, chapter 18. <https://doi.org/10.4337/9780857931009.00031>
- Bayramzadeh, N., & Shahsavar, A. (2023). Prioritization of Urban Regions from the Perspective of Physical and Environmental Indicators of Livability (Case Study: 5 Regions of Resilience: Concepts and Measurements. *Measuring Vulnerability in Developing*

- Countries. Routledge. Doi: [10.4324/9781315874371-3](https://doi.org/10.4324/9781315874371-3)
- Bruneau, M., Chang, S. E., Eguchi, R. T., Lee, G. C., O'Rourke, T. D., Reinhorn, A. M., ...von Winterfeldt, D. (2003). A Framework to Quantitatively Assess and Enhance the Seismic Resilience of Communities. *Earthquake Spectra*, 19(4), 733–752. Doi: [10.1193/1.1623497](https://doi.org/10.1193/1.1623497)
- Camagni, R., Capello, R., Cerisola, S., & Panzera, E. (2020). The Cultural Heritage – Territorial Capital nexus: theory and empirics. *Capitale Culturale: Studies on the Value of Cultural Heritage* (11), 33-59. Doi: [10.13138/2039-2362/2547](https://doi.org/10.13138/2039-2362/2547)
- Capello, R., Cerisola, S., & Perucca, G. (2020). Cultural Heritage, Creativity, and Local Development: A Scientific Research Program. *Regeneration of the Built Environment from a Circular Economy Perspective*. 11-19. Doi: [10.1007/978-3-030-33256-3_2](https://doi.org/10.1007/978-3-030-33256-3_2)
- Cerisola, S. (2019). A new perspective on the cultural heritage–development nexus: the role of creativity. *J. Cult. Econ.*, 43(1), 21–56. Doi: [10.1007/s10824-018-9328-2](https://doi.org/10.1007/s10824-018-9328-2)
- Charehjoo, F., Ahmadi, A. and Javan, F. (2020). An analysis and Evaluation of Urban Well Governing and Quality of Life (The Case of Sanandaj Neighborhoods). *Geography (Regional Planning)*, 10(1), 171-184. <http://20.1001.1.22286462.1399.10.38.43.8> (in Persian)
- Christopherson, S., Michie, J., & Tyler, P. (2010). Regional resilience: theoretical and empirical perspectives. *Cambridge J. Regions Econ. Soc.*, 3(1), 3–10. Doi: [10.1093/cjres/rsq004](https://doi.org/10.1093/cjres/rsq004)
- Cui, Z., Li, E., Li, Y., Deng, Q., & Shahtahmassebi, A. (2023). The impact of poverty alleviation policies on rural economic resilience in impoverished areas: A case study of Lankao County, China. *J. Rural Stud.*, 99, 92–106. Doi: [10.1016/j.jrurstud.2023.03.007](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2023.03.007)
- Dadrasmoghdam, A., Karim, M., & Rahnama, A. (2020). Factors Affecting Economic Resilience in Free Trade Zones. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 8(30), 264-289. Doi: [10.30507/jmsp.2020.112714](https://doi.org/10.30507/jmsp.2020.112714) (in Persian)
- Dormady, N. C., Rose, A., Roa-Henriquez, A., & Morin, C. B. (2022). The cost-effectiveness of economic resilience. *Int. J. Prod. Econ.*, 244, 108371. Doi: [10.1016/j.ijpe.2021.108371](https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2021.108371)
- Fallahi, M., Aminzadeh, B., Zebardast, E., & Noorian, F. (2022). Critical exploration of urban resilience concept from institutional power relations point of view. *Urban Planning Knowledge*, 6(3), 38-64. Doi: [10.22124/upk.2022.20567.1675](https://doi.org/10.22124/upk.2022.20567.1675) (in Persian)
- Fari, M., Babakhani, M., & Hashempour, R. (2023). Evaluation and examination of the physical aspect of the city from the point of view of passive defense (Case study: the historical context of the Urmia). *Urban Environmental Planning and Development*, 3(11), 55-70. <https://doi.org/10.30495/juepd.2023.1986563.1198> (in Persian)
- Ghadei, S., Saeideh Zar Abadi, Z. S., & Rafieian, M. (2024). Explaining the pattern of economic empowerment of the historical context by using the data theory of the foundation (Research case: Shiraz). *IUESA*, 12(45), 27-45. <https://iueam.ir/article-1-2085-fa.html> (in Persian)
- Ghaedrahmati, S., Rezaali, M., Hashemi Zehi, S. and Javan, F. (2017). Components influencing promotion of social interactions in urban parks (Case Study: Zabol City). *Human Geography Research*, 49(4), 901-915. <http://doi.org/10.22059/jhgr.2017.61741> (in Persian)
- Ghaffary Fard, M., AbuNoori, A., & Nazari, R. (2022). Economic resilience of OIC member states and the factors affecting it: An approach to maintaining economic security. *Economic Policies and Research*, 1(2), 83-112. <https://doi.org/10.34785/J025.2022.024> (in Persian)
- Ghorbani, R., Farhadi, E., & Ziari, K. (2021). Analysis of Key Propellant of economic Resilience With a Scenario Approach in the City of Tabriz. *Urban Economics*, 6(2), 1-20. Doi: [10.22108/ue.2022.132266.1204](https://doi.org/10.22108/ue.2022.132266.1204) (in Persian)
- Guzmán, P. C., Roders, A. R. P., & Colenbrander, B. J. F. (2017). Measuring links between cultural heritage management and sustainable urban development: An overview of global monitoring tools. *Cities*, 60, 192–201. Doi: [10.1016/j.cities.2016.09.005](https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.09.005)
- Hashemi Dizaj, A. & Mohammadi, C. (2024). Measuring and evaluating the economic resilience of urban neighborhoods against

- earthquake risk (case of study: Neighborhoods of the three region of Ardabil city). *Geography and Human Relationships*, 6(4), 1108-1120. [Doi: 10.22034/gahr.2023.420357.1964](#) (in Persian)
- Hatami, A., Parvizi, S., & Akbari monfared, B. (2022). Evaluation of dimensions and indicators of urban resilience in the dilapidated fabric of Boroujerd. *Journal of Economic Geography Research*, 3(9), 39-58. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27173747.1401.3.9.2.3> (in Persian)
- Hataminejad, H., Latifi, O., Farhadi, E., & Abbasi, M. (2021). An Analysis of Economic and Institutional Resilience Against Floods in Izeh Neighborhoods. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 11(40), 131-158. [Doi: 10.22111/gajj.2021.6516](#) (in Persian)
- Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annu. Rev. Ecol. Evol. Syst.*, (Volume 4, 1973), 1-23. [Doi: 10.1146/annurev.es.04.110173.000245](#)
- Hosseinzadeh Dalir, K., Moosavi, M. S., Bayramzadeh, N., & Pashachini, H. (2022). Investigating the Effect of Urban Space on Citizens' Behavioral Patterns (Case Study: Imam Street, Urmia). *Geography and Urban Space Development*, 9(2), 37-53. [Doi: 10.22067/jgusd.2021.67083.0](#) (in Persian)
- Ji, Z., & Huang, Y. (2024). Does digital transformation promote economic resilience? Urban-level evidence from China. *Heliyon*, 10(4), e26461. [Doi: 10.1016/j.heliyon.2024.e26461](#)
- Khodapanah, K. (2023). Analysis of Economic and Social Resilience of Rural Communities against Earthquake Risk (Case Study: Villages in the Central District of Ardabil Township). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 18(3), 187-197. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.25385968.1402.18.3.21.2> (in Persian)
- Lamond, J. E., & Proverbs, D. G. (2009). Resilience to flooding: lessons from international comparison. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers-Urban design and planning*, 162(2), 63-70. <http://dx.doi.org/10.1680/udap.2009.162.2.63>
- Li, J., Fu, G., & Zhao, X. (2024). Urban Economic Resilience and Supply Chain Dynamics: Evaluating Monetary Recovery Policies in Global Cities during the Early COVID-19 Pandemic. *Mathematics*, 12(5), 673. [Doi: 10.3390/math12050673](#)
- Li, L. G., Zhang, P. Y., Tan, J. T., & Guan, H. M. (2019). Review on the evolution of resilience concept and research progress on regional economic resilience. *Hum. Geogr*, 34, 1-7. http://rwdl.xisu.edu.cn/EN/volumn/volumn_1312_abs.shtml#
- Lu, P., & Stead, D. (2013). Understanding the notion of resilience in spatial planning: A case study of Rotterdam, The Netherlands. *Cities*, 35, 200-212. [Doi: 10.1016/j.cities.2013.06.001](#)
- Mansouri, S. A., Farazmand, H., & Afghah, M. (2021). Investigation of economic resilience in small and medium industries of Khuzestan province due to SARS-CoV-2 (Corona) Epidemic. *Stable Economy Journal*, 2(3), 1-30. [Doi: 10.22111/sedj.2021.40408.1153](#) (in Persian)
- Martin, R. (2012). Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks. *J. Econ. Geogr.*, 12(1), 1-32. [Doi: 10.1093/jeg/lbr019](#)
- Mohammadi, M., Nasekhian, S., & Izadi, A. (2019). Presentation of Economic Regeneration Model in Historical Texture Based on Order in Structural Functionalism Theory. *Maremat & Me'mari-e Iran*, 8(16), 21-38. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.23453850.1397.8.16.8.5> (in Persian)
- Mousavi, M. N., Jahangirzadeh, J., Bayramzadeh, N., & Omidvarfar, S. (2023). Assessing the Feasibility of Urban Resilience in 5 Regions of Urmia. *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 4 (13), 149 -167. <http://dx.doi.org/Doi:10.52547/gsma.4.1.149> (in Persian)
- Muštra, V., Perić, B. Š., & Pivčević, S. (2023). Cultural heritage sites, tourism and regional economic resilience. *Papers in Regional Science*, 102(3), 465-483. [Doi: 10.1111/pirs.12731](#)
- Pickett, S. T., McGrath, B., Cadenasso, M. L., & Felson, A. J. (2014). Ecological resilience and resilient cities. *Building Research & Information*, 42(2), 143-157. <https://doi.org/10.1080/09613218.2014.850600>
- Reggiani, A., De Graaff, T., & Nijkamp, P. (2002). Resilience: An Evolutionary Approach to Spatial Economic Systems. *Networks and Spatial Economics*, 2(2), 211-229. [Doi: 10.1023/A:1015377515690](#)

- Rezaei, M. R. (2013). Evaluating the economic and institutional resilience of urban communities to natural disasters using PROMETHE technique. *Emergency Management*, 2(1), 27-38. https://www.joem.ir/article_3780.html?lang=en (in Persian)
- Ribaud, G., & Figini, P. (2016). The Puzzle of Tourism Demand at Destinations Hosting UNESCO World Heritage Sites: An Analysis of Tourism Flows for Italy. *Journal of Travel Research*, 56(4), 521-542. [Doi: 10.1177/0047287516643413](https://doi.org/10.1177/0047287516643413)
- Ricciardelli, A., Raimo, N., Manfredi, F., & Vitolla, F. (2021). Sustainability of Urban Regeneration Projects in Resilient Cities: a Multiple Case Study. 16th International Forum on Knowledge Asset Dynamics. https://www.researchgate.net/publication/356267425_Sustainability_of_Urban_Regeneration_Projects_in_Resilient_Cities_a_Multiple_Case_Study
- Rostami, H., Soleimani, H., & Ghafari, R. (2021). An Analysis of the Economic Problems of the Sorena Villages District and its' relationship with Economic Resilience. *Journal of Geography, Urban and Regional Studies*, 9(36), 83-94. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/ges/Article/978926/FullText> (in Persian)
- Said, Z. M., & Dindar, S. (2024). Key Challenges and Strategies in the Evaluation of Sustainable Urban Regeneration Projects: Insights from a Systematic Literature Review. *Sustainability*, 16(22), 9903. <https://doi.org/10.3390/su16229903>
- Sajjad, M., Chan, J. C. L., & Chopra, S. S., (2021), Rethinking disaster resilience in high-density cities: Towards an urban resilience knowledge system. *Sustainable Cities and Society*, Vol. 69, 1-19. <http://dx.doi.org/10.1016/j.scs.2021.102850>
- Shakeri Bostanabad, R., Mahdiar Esmaili, M. R., & Salehi Komrudi, M. (2022). Investigating the Economic Resilience of Iran's Agriculture sector. *Agricultural Economics Research*, 13(4), 41-59. [Doi: 10.30495/jae.2021.20982.2000](https://doi.org/10.30495/jae.2021.20982.2000) (in Persian)
- Tian, Y., & Guo, L. (2023). Digital development and the improvement of urban economic resilience: Evidence from China. *Heliyon*, 9(10), e21087. [Doi: 10.1016/j.heliyon.2023.e21087](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e21087)
- Tyler, S., & Moench, M. (2012). A framework for urban climate resilience. *Climate and Development*, 4(4), 311-326. <https://doi.org/10.1080/17565529.2012.745389>
- Urmia). *Journal of Urban Sustainable Development*, 4(11), 17-31. [Doi: 10.22034/usd.2023.706523](https://doi.org/10.22034/usd.2023.706523) (in Persian)
- Vala, A. B., Arghan A, Korke Abadi Z. (2022). Analysis of Urban Revitalization in Historical Contexts with Emphasis on the Dimensions of Social, Economic, Physical and Environmental Inequalities (Case Study: Historical Context of Semnan. *Journal of Urban Economics and Management*, 10(38), 53-70. <http://iueam.ir/article-1-1853-fa.html> (in Persian)
- VanBlarcom, B. L., & Kayahan, C. (2011). Assessing the economic impact of a UNESCO World Heritage designation. *Journal of Heritage Tourism*, 6(2), 143-164. [Doi: 10.1080/1743873X.2011.561858](https://doi.org/10.1080/1743873X.2011.561858)
- Wang, J. F., & Xu, C. D. (2017). Geodetector: Principle and prospective. *Acta Geographica Sinica*, 72(1), 116-134. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85016230196&origin=inward&txGid=c096c88a94e8664c61e1d32e295b3989>
- Wardekker, J. A., De Jong, A., Knoop, J. M., & Van Der Sluijs, J. P. (2010). Operationalising a resilience approach to adapting an urban delta to uncertain climate changes. *Technological Forecasting and Social Change*, 77(6), 987-998. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2009.11.005>
- Xu, Y., & Zhang, L. (2019). The economic resilience of Chinese cities and its origin: From the perspective of diversification of industrial structure. *Financ. Trade Econ*, 40(7), 110-126. <https://doi.org/10.1364/prj.7.000110>
- Yang, X., Li, H., Zhang, J., Niu, S., & Miao, M. (2024). Urban economic resilience within the Yangtze River Delta urban agglomeration: Exploring spatially correlated network and spatial heterogeneity. *Sustainable Cities and Society*, 103, 105270. [Doi: 10.1016/j.scs.2024.105270](https://doi.org/10.1016/j.scs.2024.105270)
- Zeng, X., Yu, Y., Yang, S., Lv, Y., & Sarker, M. N. (2022). Urban Resilience for Urban Sustainability: Concepts, Dimensions, and Perspectives. *Sustainability*, 14(5), 2481. <https://doi.org/10.3390/su14052481>
- Zhang, X., Zhou, L., Wu, Y., Skitmore, M., & Deng, Z. (2015). Resolving the conflicts of

sustainable world heritage landscapes in cities: Fully open or limited access for visitors? Habitat International, 46, 91–100. doi: 10.1016/j.habitatint.2014.11.004

Zhou, Q., & Qi, Z. (2023). Urban economic resilience and human capital: An exploration

of heterogeneity and mechanism in the context of spatial population mobility. Sustainable Cities and Society, 99, 104983. doi: 10.1016/j.scs.2023.104983

